

Der kan i dag eksproprieres med henvisning til almenvellet, når en kirkegård skal udvides, når en skole eller anden offentlig institution skal bygges, når kommunen skal foretage udlægninger til bolig- og industriområder, eller når en motorvej skal bygges. Her er der ingen begrænsninger i, hvad almenvellet kan kræve.

Derimod kan der ikke henvises til almenvellet, hvis man ønsker en samfundsøvertagelse af en virksomhed med mange arbejdspladser, som ellers er på vej til at blive flyttet til udlandet. Også en sikring af arbejdspladser kan være nødvendigt af hensyn til almenvellet. Omvendt betyder det naturligvis ikke, at det offentlige i tide og utide skal gå ind og forhindre, at arbejdspladser forsvinder. Økonomiske dødssejle-re kan og skal naturligvis ikke reddes med henvisning til almenvellet.

Den nuværende formulering i § 73 og den praksis, der følger heraf, opfattes også – med rette – som en principiel understregning af, at Danmark er et kapitalistisk samfund, bl.a. fordi kollektiv ejendomsret og sikring mod spekulation via privat ejendomsret ikke nævnes.

I artikel 17 i FN's menneskerettighedserklæring hedder det således: »Enhver har ret til at eje ejendom såvel alene som i fællig med andre.« Hermed understreges det, at der ikke kun er tale om en »privat« ejendomsret, men også en »kollektiv« ejendomsret.

Endvidere bør der kunne ske reguleringer i ejendomsretten af hensyn til sikring af naturgrundlaget og sikring imod spekulation.

Det er vigtigt at sikre den enkelte borgers ret til bolig, forbrugsgoder m.v. Det er den form for ejendomsret, det er vigtigt at beskytte. Men også her kan det fra samfundets side være nødvendigt at gribe regulerende ind eller foretage ekspropriation af hensyn til fællesskabets behov eller naturen.

Derimod er det efter SF's opfattelse vigtigt at forhindre, at den private ejendomsret bruges til spekulation med henblik på at få hurtige gevinster. Det er også vigtigt, at samfundet inddrager samfundsskabte værdier, og at værdier skabt ved fælles indsats i f.eks. en virksomhed, og som i dag tilfalder dem, der har ejendomsretten, kan tilfalde alle medarbejdere i fællesskab i form af kollektiv ejendomsret.

En helt central menneskeret må være retten til sit eget liv. Derfor er det bl.a. statens opgave at sikre, at borgernes liv ikke trues. Ud fra den betragtning må et forbud mod dødsstraf som en grundlovsbestemmelse også være logisk.

De sociale rettigheder er oftest positive frihedsrettigheder, der udtrykker borgernes »krav« på staten (i betydningen: det offentlige).

Disse frihedsrettigheder er der betydelig færre af i grundloven end af de politiske frihedsrettigheder, hvilket hænger sammen med, at grundloven afspejler tidens (1953) politiske og økonomiske liberalisme.

De sociale rettigheder genfindes reelt kun i grundlovens §§ 75 og 76:

»§ 75. Til fremme af almenvellet bør det tilstræbes, at enhver arbejdsduelig borger har mulighed for arbejde på vilkår, der betrygger hans tilværelse.

Stk. 2. Den, der ikke selv kan ernære sig og sine, og hvis forsørgelse ikke påhviler nogen anden, er berettiget til hjælp af det offentlige, dog mod at underkaste sig de forpligtelser, som loven herom påbyder.«

»§ 76. Alle børn i den undervisningspligtige alder har ret til fri undervisning i folkeskolen . . .«.

Efter SF's opfattelse er det vigtigt, at de sociale rettigheder udbygges bl.a. med baggrund i de internationale konventioner.

Et eksempel på menneskerettigheder, som er gældende i Danmark i dag, og som er et resultat af dansk tilslutning til en international konvention, er den såkaldte racismebestemmelse. Den kom ind i dansk lovgivning i 1971, efter at Danmark tilsluttede sig FN-konventionen herom i 1965.

Da vi har tilsluttet os konventionen og tankegangen findes i dansk lovgivning, er det helt naturligt at få den ind i grundloven. Det kunne ske ved en udbygning af den eksisterende § 70, der har følgende ordlyd:

»§ 70. Ingen kan på grund af sin trosbekendelse eller afstamning berøves adgang til den fulde nydelse af borgerlige og politiske rettigheder eller unddrage sig opfyldelsen af nogen almindelig borgerpligt.«

Straffelovens § 242 med racismebestemmelsen udbygger § 70:

»Den, der offentligt eller med forsæt til udbredelse i en videre kreds fremsætter udtalelse eller anden meddelelse, ved hvilken en gruppe af personer trues, forhånes eller nedværdiges på grund af sin race, hudfarve, nationale eller etniske oprindelse, tro eller seksuelle orientering, straffes med bøde, hæfte eller fængsel indtil 2 år.«

Straffelovens § 242 blev vedtaget i 1971 med ovennævnte ordlyd undtagen ordene »eller seksuelle orientering«, der blev tilføjet i 1987.

I sammenhæng hermed kunne også princippet om ligestilling mellem kønnene og sikring imod diskrimination af handicappede ses således, at diskrimina-